

ONOPGEEFBAAR VERBONDEN
KERK & ISRAEL VELUWE

CLASSICALE COMMISSIE KERK EN ISRAËL

NIEUWSBRIEF JANUARI 2025

Voorwoord

Vertalen is (een beetje, soms een beetje veel) verraden!^[1]

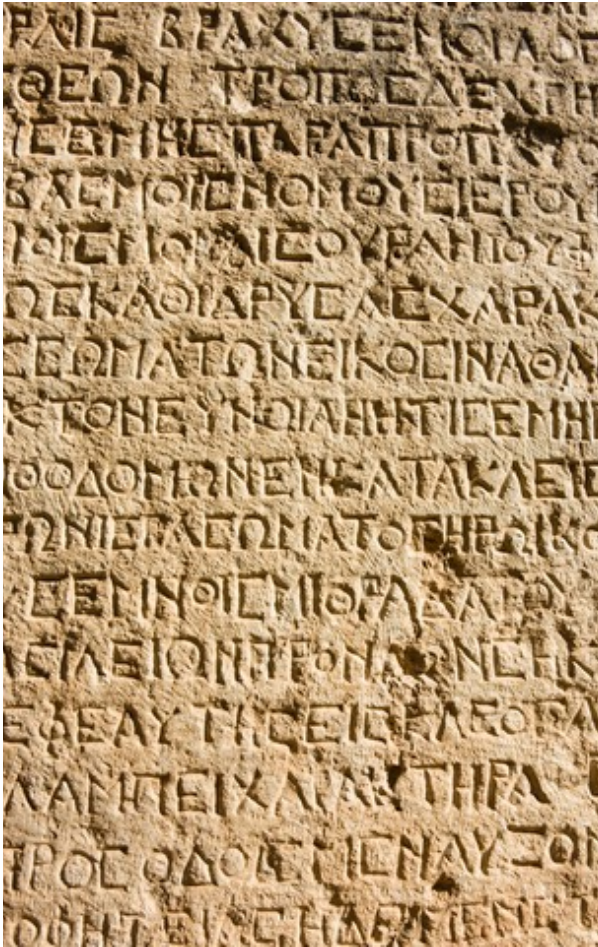
Het is bij een tekst in een andere taal verleidelijk en gemakkelijk om een vertaalmachine in te schakelen, alleen ... dat is tegelijk ook riskant. Die kan zo maar de plank mislaan. Daarom is het, bij een tekst van groot belang, sterk af te raden deze weg te kiezen.

Maar zelfs wanneer grote zorgvuldigheid wordt nagestreefd en woordenboeken worden geraadpleegd, garandeert dat nog geen zuivere weergave; een vertaling die de bedoeling van de schrijver precies weergeeft. Dat is zelfs bij het vertaalwerk van de Heilige Schrift soms het geval. Dan kan 'de bril' waardoor men leest hinderlijk storen.

Eén voorbeeld uit de brief van de apostel Paulus aan de Romeinen. Het betreft Romeinen 9:6^B: 'want die zijn niet allen Israëel, die uit Israëel zijn' (Statenvertaling); 'want niet alle Israëlieten behoren werkelijk tot Israëel' (NBV21). Alle gangbare vertalingen die tussen de hier geciteerde zijn ontstaan hebben eenzelfde strekking. Alleen, het 'want' sluit niet (logisch) aan op vers 6^A: 'Gods belofte is niet komen te vervallen'.

Het tweede tekstdeel zou dan moeten luiden: 'maar niet alle Israëlieten behoren werkelijk tot Israëel'. Echter, in de originele Griekse tekst (uitgave: Nestle) staat *wap* (= want). Nu betoogt Paulus in de verzen 7 en volgende dat niet de kinderen van het vlees kinderen van God zijn, maar dat de kinderen van de belofte als nageslacht van Abraham worden

De oude Griekse letters gebeiteld in steen

gerekend. Ismaël en Ezau zijn dan kinderen van het vlees, Izaäk en Jakob kinderen van de belofte. De laatstgenoemden zijn nu net de voorvaders van het volk Israël!

De Duitse nieuwtestamenticus dr. Klaus Wengst^[2] geeft van Romeinen 9:6^B een treffende vertaling, waarbij geen sprake meer is van bovengenoemde inconsequentie. Hij merkt daarbij op dat de originele Griekse handschriften van het Nieuwe Testament geschreven zijn met louter hoofdletters, alle woorden aan elkaar en zonder komma's, punten, uitroepetekens of vraagtekens. De voorlezer moet zelf de tekst in zinnen verdelen en bepalen hoe ze moeten worden voorgedragen.

Wengst voorziet Romeinen 9:6^B

'ΟΥΓΑΡΠΑΝΤΕΣΟΙΕΙΣΙΣΡΑΕΛΟΥΤΟΙΙΣΡΑΕΛ' van een vraagteken en vertaalt het dan als volgt: 'sind denn nicht alle aus Israel eben Israel?' ('want zijn niet allen die uit Israël zijn, Israël?'). Het tegendeel dus van de gangbare vertaling!

Maar zo is ook van de spanning tussen Romeinen 9:6^B en Romeinen 11:26 – 'en zo zal heel Israël zalig worden' (Herziene Staten Vertaling) – geen sprake meer.

Blijkbaar heeft 'de bril' waardoor vertalers Romeinen 9:6^B hebben gelezen hen zodanig parten gespeeld, dat 'Israël' in een tekst niet altijd gewoon Israël betekent, maar – zoals in deze tekst – het 'ware Israël', het 'geestelijk Israël'.

De Classicale Commissie Kerk & Israël Veluwe wil bevorderen – en dringt daar ook op aan – dat academisch geschoolde voorgangers zoveel kennis van de talen Hebreeuws en Grieks hebben opgedaan, dat zij zelf in staat zijn de Bijbel in de grondtalen te lezen, te vertalen en te interpreteren! En dit soort misverstanden kunnen rechtzetten.

[1] Traduire c'est trahir' - vertalen is verraden, is een gezegde in verband met vertalen.

[2] K. Wengst, 'Freut euch, ihr Völker, mit Gottes Volk!', Israel und die Völker als Thema des Paulus – ein Gang durch den Römerbrief', Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2008, ISBN 978-3-17-019704-6

Namens de Classicale Commissie Kerk & Israël Veluwe,
Marinus ten Brinke

Marinus ten Brinke | e-mail: m.ten.brinke@kpnplanet.nl
Voorzitter Commissie Kerk & Israël van de Hervormde Gemeente Nunspeet
Website: <https://www.hervormdnunspeet.nl/zending/commissie-kerk-en-israel/>
Lid van de Classicale Commissie Kerk & Israël Veluwe

Actueel

Herinneringscentrum Het Apeldoornsche Bosch vernieuwd en uitgebreid

Met ingang van 22 januari is het vernieuwde Herinneringscentrum van het Apeldoornsche Bosch weer op woensdag en zondag open voor bezoekers. Het Herinneringscentrum is ondergebracht in de voormalige woning van de onderdirecteur van het Apeldoornsche Bosch, en fungeert als een permanente plek voor verhalen van, over en uit het Apeldoornsche Bosch. In verband met uitbreidingswerkzaamheden was het gebouw aan de Zutphensestraat sinds half december gesloten.

De officiële opening is op 21 januari (zie het bericht op pagina 11). Op woensdag 22 en zondag 26 januari tussen 10.00 en 16.30 uur is er een Open Huis voor geïnteresseerden. Daarna kunnen bezoekers er ook weer op de gebruikelijke dagen – woensdag en zondag – terecht tussen 10.00 en 16.30 uur. Voor scholen is ook op doordeweekse dagen een afspraak mogelijk.

Het Herinneringscentrum wil vooral inzetten op educatie, waarbij leerlingen en studenten kunnen nadenken en praten over thema's als vrijheid, veiligheid, vriendschap en

vluchten. Het educatieve programma omvat persoonlijke verhalen die verbonden zijn aan het Apeldoornsche Bosch, de oorlogsgebeurtenissen, de ontruiming in 1943 en de betekenis in heden en verleden. Het centrum is flink uitgebreid om beter schoolklassen en groepen te kunnen ontvangen. Er zijn specifieke programma's ontwikkeld voor het [primair onderwijs](#), [voortgezet onderwijs](#), [mbo](#), [hbo](#) en [wetenschappelijk onderwijs](#).

Meer informatie op <https://www.apeldoornschebosch.nl/>

Achtergrondartikel

Messiasbelijdende Joden

Messiasbelijdende Joden zijn er de hele geschiedenis door geweest. In dit artikel beantwoorden we vragen als: wie zijn zij? Horen we in de preek over hen? Zijn ze er ook vandaag de dag? Dat Messiasbelijdende Joden van alle tijden zijn blijkt wel hieruit: het Evangelie van Jezus Messias werd ons gebracht door Messiasbelijdende Joden als Petrus, Paulus en Johannes.

Wie zijn de Messiasbelijdende Joden?

Kort gezegd: *Messiasbelijdende Joden zijn Joden die Jezus als de beloofde Messias erkennen, op Hem vertrouwen en Hem in Zijn en hun Joodse context integreren in hun leven en Bijbeluitleg.* Ze leggen de Bijbel uit vanuit de Joodse context en zoeken hoe de Bijbel Messiaans kan worden verstaan en uitgelegd.

Volgens Handelingen 2 groeide de gemeente in Jeruzalem van 120 naar duizenden Joodse gelovigen die het Evangelie verspreidden, aan Joden en heidenen. Toen heidengelovigen lid van de Joodse gemeente wilden worden werd het ingewikkeld. Moesten zij (christenen genaamd) lid kunnen worden van de Joodse gemeente, en op welke voorwaarden?

Handelingen 15 laat zien hoe de beslissing uitviel en aan welke vier voorwaarden deze heidengelovigen zouden moeten voldoen, namelijk dat ze zich onthouden van wat door de afgodendienst bezoedeld is, van ontucht, van vlees waar nog bloed in zit en van het bloed zelf.

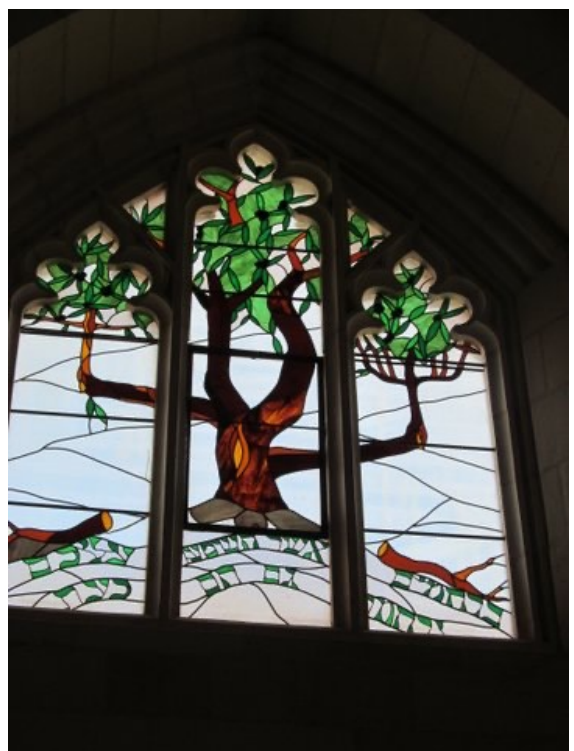
In de brieven van de Joodse apostelen lezen we hoe een en ander zich ontwikkelde. De christelijke Kerk groeide, haar invloed werd groter, en het christendom overgroeide na verloop van tijd het Messiaans Jodendom in getal. Na de grote Joodse verstrooiing vanaf 70 na Christus, maakte de Kerk zich los van haar Joodse wortels.

Scheiding Jodendom en christendom

Tijdens en na de Joodse verstrooiing vanaf 70 na Christus werden zeer veel (Messiasbelijdende) Joden vermoord door de Romeinen en gaandeweg door kerkelijke leiders en soms door eigen volksgenoten. Er ontstond namelijk een scheiding tussen Messiasbelijdende Joden en Thoragetrouwe Joden. Messiasbelijdende Joden werden aanvankelijk door de christenen als een stroming binnen het Thoragetrouwe ofwel rabbijnse Jodendom gezien, en min of meer gedoogd, zij het met diverse theologische meningsverschillen. Die verschillen mondten later uit in hevige vervolgingen en moorden.

Interne Joodse verdeeldheid maakte dat 'liberale' Joden zich keerden tegen Messiasbelijdende Joden en hen betitelden als 'afvalligen'. Toen het christendom in de vierde eeuw staatsgodsdienst werd kwam het tot een scheiding tussen christendom en Messiasbelijdende Joden. Tijdens het concilie van Nicea (325 na Christus) maakte de Kerk

*Raamafbeelding in Christ Church, Jeruzalem
Het symboliseert de olijfboom met (geënte)
takken: Israël en de heidenvolken (foto Nel Kommers)*

zich officieel los van haar Joodse wortels. Zij verbood 'Bijbelse instellingen' (door God Zelf voorgeschreven) zoals het houden van de sabbat, de data en inhoud van de Bijbelse feesten. Zo werd zondag als eerste dag van de week ingesteld in plaats van het houden van de sabbat. Ook kreeg de Kerk een steeds grotere plek in de Bijbelse uitleg, waarbij de Kerk zichzelf de plaats van Israël toe-eigende en de Bijbeluitleg naar de Kerk toe verklaard werd. Het werd Messiasbelijdende Joden hierdoor vrijwel onmogelijk gemaakt om tot de Kerk te kunnen behoren. Vervolgelingen, uitsluiting en moordpartijen speelden in de navolgende jaren mee waardoor Messiasbelijdende Joden er soms voor kozen (al dan niet onder dwang) bij de Kerk te willen horen en zich assimileerden om blijvend te kunnen deelnemen aan de maatschappij, maar zodoende wel hun Joodse identiteit verloren. Anderen bleven hun Messiaanse wortels trouw en zochten naar wegen om hun bestaan vorm te geven de jaren door, zowel individueel als in Messiaans-Joodse gemeenschappen, organisaties en verenigingen.

De Tweede Wereldoorlog, de Holocaust, de stichting van de staat Israël en de terugkeer van het Joodse volk openden de ogen van christenen wereldwijd. Bijbelwetenschappers kregen meer oog voor 'de Jood Jezus', wat gevolgen had voor Bijbelexegese. Kerken gingen zich verdiepen in het Joodse volk en andere groepen christenen zagen in de terugkeer van het Joodse volk profetische vervullingen. Hierdoor kwam er tevens oog voor de Messiaanse Joden, al is dit wat dubieus. Messiasbelijdende Joden hebben een vervreemdende positie voor zichzelf: als ze zich invoegen in kerken herkennen ze zich niet altijd in de kerkelijke geloofsleer; als ze invoegen in de synagoge ervaren ze strijd met het reguliere en het orthodox-rabbinse Jodendom. In 'eigen Joodse kring' is er weinig tot geen acceptatie voor hun aanvaarding van Jezus als hun Messias.

Ondanks de 'lastigheden' groeide het aantal Messiasbelijdende Joden, al weet niemand precies hoeveel gelovigen er zijn in Israël en wereldwijd. Vanwege gevoeligheden in de Joodse gemeenschappen rondom Jezus de Messias is men voorzichtig. Volgens kenners is hierin echter een positieve verandering te bespeuren. Messiaans-Joodse gemeentes groeien. Messias-belijdende Joden delen het Evangelie met hun 'reguliere' Joodse medeburgers.

De Here God Zélf gaat door om Zijn volk tot Zich te trekken en gebruikt hiervoor zowel Joden als christenen. De beloftes uit onder andere Romeinen 9-11 en Ezechiël 36-48 zullen een blijvende vervulling krijgen voor het Joodse volk en voor de wereld, waarbij Messiasbelijdende Joden een belangrijke schakel vormen voor hun Joodse medeburgers en de heidenvolken.

Nel Kommers,
secretaris Commissie Kerk en Israël Ermelo

ONE FOR ISRAEL

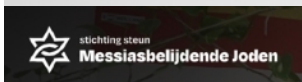
Enkele sites voor nadere informatie:

<https://www.oneforisrael.org/>: een Engelstalige organisatie van Messiaanse Joden die hun Joodse medeburgers willen dienen met het Evangelie, Bijbelonderwijs en getuigenissen.

Beth Yeshua, Amsterdam

<https://www.hadderech.nl/>: een Nederlandse vereniging van Messiasbelijdende Joden, opgericht op 24 oktober 1928.

<https://beth-yeshua.nl/nl/>: Messiasbelijdende Joodse Gemeente in Amsterdam.

JEWISH TESTIMONIES

[Stichting Steun Messiasbelijdende Joden](https://www.jewishtestimonies.com/nl/): een Nederlandse stichting die zich inzet voor Messiaanse Joden op diverse terreinen.

TESTIMONIES
-Messianic Jewish Theologian-
Rabbi Mark S. Kinzer, Ph.D.

<https://www.jewishtestimonies.com/nl/>: Nederlandstalige site met getuigenissen van Joden die Jezus als hun Messias hebben erkend of aangenomen.

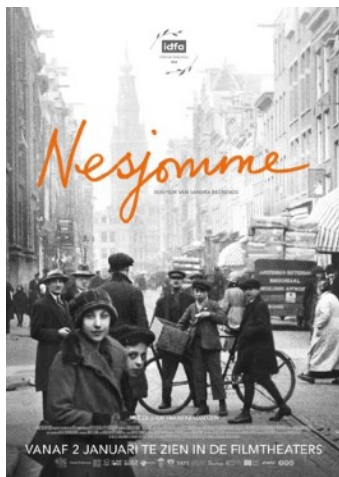

<https://www.markkinzer.com/>: invloedrijke hedendaagse Messiasbelijdende theoloog.

[Jules Isaac Stichting](#): stichting, opgericht in 2015 en vernoemd naar de Frans-Joodse historicus Jules Isaac (1877-1963), met als doel het bevorderen van de ontwikkeling van een volwaardige christelijke theologie die vrij is van vervangingsdenken.

Filmtip

Nesjomme brengt Joods Amsterdam in het interbellum tot leven

Nesjomme volgt het fictieve personage Rusha, een jonge Joodse vrouw in Amsterdam in de periode tussen de twee wereldoorlogen. Haar verhaal, gebaseerd op echte getuigenissen en historische feiten, wordt verteld door brieven aan haar naar Nederlands-Indië geëmigreerde broer Max. In deze brieven beschrijft ze haar familie, de veranderingen in de stad en haar leven in de Jodenbuurt. De film verweeft archiefbeelden met Rusha's verhalen en schetst zo een kleurrijk en ontroerend portret van de Joodse gemeenschap in het interbellum.

Van trotse diamantbewerkers, sjacherende handelaren en populaire cabaretiers tot sociale hervormers zoals wethouder De Miranda tot de ondernemers achter iconen als de Bijenkorf en Tuschinski, *Nesjomme* toont de rijke bijdrage van de Joodse gemeenschap aan Amsterdam.

Het optimisme na de Eerste Wereldoorlog wordt op de proef gesteld door economische depressie, de opkomst van het fascisme en de Tweede Wereldoorlog. Tegen deze achtergrond groeit Rusha uit van een jong meisje tot een zelfstandige vrouw die haar eigen keuzes moet maken. *Nesjomme* is niet alleen een herinnering aan het verloren verleden, maar ook een eerbetoon aan de Joodse ziel van Amsterdam: de nesjomme.

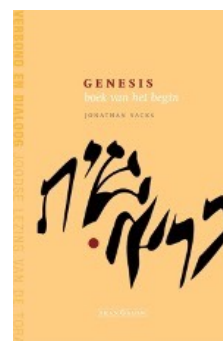
Nesjomme, met de stem van Rifka Lodeizen en geregisseerd door Sandra Beerends, is te zien in meer dan twintig bioscopen, waaronder [Gigant](#) in Apeldoorn. Meer informatie bij [Filmladder](#)

Hieronder volgen D.V. de activiteiten in de tweede helft van het seizoen 2024-2025.

13 januari: Studiekring Leerhuis Kerk en Israël Ede over Genesis

Het Leerhuis Kerk en Israël Ede is een commissie van de Hervormde Gemeente te Ede en stelt zich ten doel de gemeente bewust te maken van en te houden bij de onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël, als zijnde het door God uitverkoren volk in het verleden, het heden en in de toekomst.

Elke maand komt een studiekring onder leiding van **ds. Davy Hoolwerf** en **ds. Nico van den Houten** samen om te luisteren naar Joodse stemmen.

Na vorig seizoen 'Leviticus', Hart van de Thora' behandeld te hebben begint de studiekring dit jaar aan het boek 'Genesis - boek van het begin' van de bekende Britse rabbijn Jonathan Sacks. De studiekring komt dit jaar samen op de maandagen 13 januari, 10 februari, 10 maart en 7 april in De Ark te Ede.

MAANDAG 13 januari, Studiekring Leerhuis Kerk en Israël Ede

Daarna: 10 februari, 10 maart en 7 april

Aanvang: 20.00 uur, afsluiting: 21.30 uur

Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede**

Onder leiding van ds. Davy Hoolwerf en ds. Nico van den Houten

Info: Hans van den Berg, tel. 0318 62 34 94 | e-mail: hvandenbergh@hervormdede.nl

14 januari: Opperrabbijn Jacobs Antisemitisme ... een virus dat steeds muteert

Na de aanslag van 7 oktober 2023 en de oorlog in Gaza is het antisemitisme wereldwijd sterk toegenomen. Dit uit zich onder andere in een leus als 'From the river to the sea, Palestine must be free'.

Haat slaat soms om in de wens om het Joodse volk te vernietigen. Ook dat is niet nieuw. Haman in het boek Esther was uit op het uitroeien van het Joodse volk. Hetzelfde geldt voor Hitler, Iran en Hamas.

- Hoe verklaart opperrabbijn Jacobs de eeuwenoude haat tegen het Joodse volk?
- Wat is de impact op de Joodse gemeenschap?
- Hoe kun je kritiek op Israël onderscheiden van antisemitisme?
- Hebben we niet teveel een aanpak van pappen en nathouden?
- Geldt hier niet het woord van Elie Wiesel, die gewezen heeft op het gevaar van het grote zwijgen waardoor de nazi's hun gang konden gaan?

Ten slotte ... verwacht **opperrabbijn Jacobs** dat het virus eens zal uitdoven?
Over die vragen gaat het tijdens Jacobs' lezing op 14 januari in de Westerkerk te Ermelo.

DINSDAG 14 januari, Lezing opperrabbijn Jacobs.

Thema: 'Antisemitisme ... een virus dat steeds muteert'.

Aanvang: 20.00 uur, kerk open om 19.30 uur, einde 21.45 uur.

Locatie: **Westerkerk, Oude Nijkerkerweg 4, 3853 JS Ermelo**

Toegang: vrij | koffie en thee voor en na de lezing gratis.

Er wordt een collecte gehouden ter bestrijding van de onkosten.

Georganiseerd door de Commissie Kerk en Israël Ermelo

Info: secretariaat Nel Kommers, tel. 0341 55 61 80 | 06 22 48 81 58 | e-mail: pa.kommers@planet.nl

16 januari: Studiedag in Veenendaal met dr. Mark S. Kinzer

Jules Isaac Stichting

Donderdag 16 januari hoopt de Jules Isaac Stichting voor het eerst sinds 2018 weer een studiedag in de Veenendaalse Poortkerk te kunnen houden met **dr. Mark S. Kinzer**. Het thema is: Messiaanse joden en joodse christenen samen. Mark Kinzer zal de aanwezigen op 16 januari meenemen op zijn persoonlijke reis en zoektocht vanaf de publicatie van zijn [Postmissionary Messianic Judaism](#) in 2005 tot de oprichting van [Yachad BeYeshua](#) in 2019.

Postmissionary Messianic Judaism staat voor een nieuwe vorm van messiaans jodendom dat volgens Mark Kinzer de potentie heeft om te dienen als een brug tussen joden en christenen.

Yachad BeYeshua is een internationale oecumenische gemeenschap van Joodse volgelingen van Jezus. Mark Kinzer is een van de oprichters en een dragende kracht ervan. *Yachad BeYeshua* betekent 'Een in Jezus' en staat voor een wereldwijde fellowship van Joden die Jezus belijden als Messias. Het is een uniek online platform voor Joden uit allerlei kerkelijke en niet-kerkelijke richtingen die in Jezus geloven. Wat hen verbindt is hun geloof in Jezus en het grote belang dat zij hechten aan hun Joodse identiteit. Yachad BeYeshua voorziet in een grote behoefte.

[Edjan Westerman](#) zal een respons geven op Kinzers lezing. Jeroen Bol, voorzitter van de Jules Isaac Stichting, zal daarna een lezing verzorgen waarop dr. Mark Kinzer zal reageren.

Een forumdiscussie met de drie sprekers staat ook op het programma. Er zal ruim gelegenheid zijn om vragen te stellen.

De lezingen zullen in het Engels worden gegeven zonder vertaling. Het volledige programma staat op [de website](#) Daar kunt u zich ook opgeven voor deze studiedag.

DONDERDAG 16 januari : Studiedag met dr. Mark S. Kinzer

Tijd: 10.00-16.00 uur, kerk open om 09.30 uur

Locatie: **Poortkerk, Poortjesgoed 1, Veenendaal**

Kosten: € 35,-- per persoon (inclusief koffie/thee en een lunch).

Het tarief voor studenten en mensen met een uitkering op bijstandsniveau bedraagt € 25,-- per persoon.

Georganiseerd door de Jules Isaac Stichting.

Info: <https://julesisaacstichting.org/een-studiedag-met-dr-mark-s-kinzer-op-16-januari-2025/>

17 januari: Theologisch symposium in Ede met dr. Mark S. Kinzer

Vrijdag 17 januari zal er een symposium plaatsvinden aan de CHE te Ede met **dr. Mark S. Kinzer**. Dr. Kinzer zal dan een lezing geven over de betekenis van messiaans jodendom voor de ecclesiologie.

De titel van zijn lezing luidt: *Postmissionary Messianic Judaism: Necessary Hinge for Bilateral Ecclesiology in Solidarity with Israel*. Drie Nederlandse theologen zullen op Kinzers lezing reageren en met hem in gesprek gaan:

Jules Isaac Stichting

- professor dr. Arnold Huijgen, PThU Amsterdam
- professor dr. Henk A. Bakker, VU Amsterdam
- dr. Arco den Heijer, universitair docent aan de Theologische Universiteit Utrecht.

Er zal ruim gelegenheid zijn om vragen te stellen aan Mark Kinzer en de drie respondenten. De lezingen zullen in het Engels worden gegeven zonder vertaling.

Wie is Mark S. Kinzer?

De Amerikaanse Jood Mark S. Kinzer (1952) behoort zonder meer tot de belangrijkste messiaans-joodse theologen van dit moment. Hij groeide op in een conservatief Joods gezin. In 1971 kwam hij tot geloof in Jezus, in Messiah Yeshua zoals hij zelf zegt. Hij was toen negentien jaar.

Al snel daarna wist hij dat zijn nieuw gevonden geloof in Jezus binnen de context van het jodendom uitgeleefd zou gaan worden. Anders gezegd, van het begin af aan stond het voor Kinzer vast dat zijn geloof in Jezus geen breuk met zijn jood-zijn en met het jodendom betekende.

Zijn nieuwe geloof in Jezus bleek het begin van een fascinerende ontdekkingstocht waaraan hij de rest van zijn leven ging wijden: hoe tegelijk voluit jood te zijn én voluit gelovige in Jezus als de Messias van Israël en de Zoon van God. En, hoe tegelijk deel uit te maken van de ecclesia, de gemeente van Christus, én van het Joodse volk. De klassieke

opvatting zowel van christelijke als van Joodse zijde is dat dit niet tegelijk kan. Je bent óf jood, óf je bent christen.

Kinzer is tot een heel andere conclusie gekomen: het kan wel degelijk. Hij heeft er na verloop van jaren in een nieuwe kijk op de ecclesiologie theologisch woorden aan weten te geven: 'bilaterale ecclesiologie'. Bilaterale ecclesiologie staat voor een opvatting over het wezen van de Kerk die als geen ander de diepe verbondenheid van Jezus, Israël en de Kerk recht doet en toelicht.

VRIJDAG 17 januari: Theologisch symposium in Ede met dr. Mark S. Kinzer

Tijd: 10.00-16.00 uur, zaal open om 09.30 uur

Locatie: **De Ligthartzaal van de Christelijke Hogeschool te Ede (CHE), Oude Kerkweg 100 te Ede**

Kosten: € 45,-- per persoon (inclusief koffie/thee en een lunch).

Het tarief voor studenten en mensen met een uitkering op bijstandsniveau bedraagt € 25,-- per persoon. Georganiseerd door de Jules Isaac Stichting.

Info: <https://julesisaacstichting.org/theologisch-symposium-met-dr-mark-s-kinzer-op-17-januari-2025>

18 januari: Expositie 'Beelden van de Holocaust' in Ede

Van 18 januari tot 1 februari wordt er in Ede een expositie over de Holocaust gehouden van **Marc de Klijn en Henny van Hartingsveldt**. De titel luidt:

'Beelden van de Holocaust'.

Er zullen kunstwerken geëxposeerd worden van de kunstenaars uit Israël Marc de Klijn (schilderijen) en zijn vrouw Henny van Hartingsveldt (sculpturen).

Deze expositie is in de Edesche Concertzaal/Noorderkerk naar aanleiding van de Nationale Holocaustherdenking op zondag 26 januari, wanneer er een herdenking plaatsvindt bij het Joods monument aan de Vossenakker in Ede.

Op die dag zal het tachtig jaar geleden zijn dat concentratiekamp Auschwitz werd bevrijd.

Marc de Klijn (geboren 1939 in Nederland) is Joods en heeft de oorlog overleefd. Later heeft hij de concentratiekampen bezocht waar een groot deel van zijn familie is vermoord. Hij heeft de Shoah persoonlijk verwerkt in aangrijpende schilderijen. Ze geven een impressie van iets wat niet te bevatten is, maar wel werkelijk gebeurd is. Het is belangrijk dit nooit te vergeten om het nooit meer te laten plaatsvinden.

Vrijdag 17 januari 16.30 uur ([aanmelden](#))

Opening van de tentoonstelling met Marc de Klijn en Henny van Hartingsveldt door Henk Pietersma.

Voor deze opening dient u zich aan te melden per e-mail: leerhuiskerkenisrael@hervormdede.nl

De expositie is open op:

Zaterdag 18 januari	10.00-12.00 uur
Zondag 19 januari	14.00-16.00 uur
Maandag 20 t/m vrijdag 24 januari	14.30-16.30 uur
Donderdag 23 en vrijdag 24 januari	19.00-20.30 uur
Zaterdag 25 januari	10.00-12.00 uur
Zondag 26 januari	na het namen lezen bij het Monument tot 16.00 uur
Maandag 27 t/m vrijdag 31 januari	14.30-16.30 uur
Donderdag 30 en vrijdag 31 januari	19.00-20.30 uur
Zaterdag 1 februari	10.00-12.00 uur

Van **18 januari – 1 februari**, Expositie 'Beelden van de Holocaust'.

Voor opening aanmelden per e-mail: leerhuiskerkenisrael@hervormdede.nl

Locatie: **Edesche Concertzaal / Noorderkerk,
Amsterdamseweg 9, 6711 BE Ede**

Georganiseerd door Leerhuis Kerk en Israël Ede

Meer info: www.hervormdede.nl | e-mail: leerhuiskerkenisrael@hervormdede.nl

21 januari: Herdenking massadeportatie Apeldoornsche Bosch

Op 21 januari is het 82 jaar geleden dat de Duitse bezetter de joods-psychiatrische instelling Apeldoornsche Bosch 's nachts ontruimde en bijna 1.500 patiënten en medewerkers rechtstreeks naar vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau deporteerde waar ze levend werden verbrand.

De jaarlijkse herdenking van deze massadeportatie vindt plaats op dinsdagmorgen 21 januari. Vanaf 10.00 uur worden de namen van alle slachtoffers voorgelezen op basisschool De Prinsen Hof, Mr. Van Hasseltlaan 57 in Apeldoorn. Dit gebeurt door nabestaanden, leerlingen van De Prinsen Hof en de Koninklijke Scholengemeenschap (KSG), inwoners van Apeldoorn en andere betrokkenen.

Om 11.50 uur begint in het nabijgelegen Prinsenpark de publieke herdenking met toespraken en kranslegging bij monument Het Apeldoornsche Bosch (foto). Ook namens de Protestantse Gemeente Apeldoorn wordt dan een krans gelegd.

Wie deze herdenking wil meemaken kan bij de publieke bijeenkomst en kranslegging aanwezig zijn in het Prinsenpark, vanaf 11.50 uur in het Prinsenpark.

Graag aanmelden via info@apeldoornschebosch.nl Lees op pagina 3 onder actueel en hieronder wat er verder op 21 en 22 januari te doen is op het terrein van de instelling.

DINSDAG 21 januari: Herdenking massadeportatie Apeldoornsche Bosch
Tijd: 10.00 uur, lezing van de namen van alle slachtoffers
Toegang: **Dit deel van de herdenking is voor genodigden**
Locatie: **De Prinsenhof, Mr. Van Hasseltlaan 57 in Apeldoorn.**

DINSDAG 21 januari: Herdenking massadeportatie Apeldoornsche Bosch
Tijd: 11.50 uur, herdenking in het Prinsenpark
Toegang: Dit deel van de herdenking is toegankelijk voor belangstellenden.
Locatie: **Prinsenpark 3888 ZJ, Apeldoorn**
Graag **aanmelden via** info@apeldoornschebosch.nl
Voor meer informatie: <https://www.apeldoornschebosch.nl/>

21 en 22 januari: Opvoering operaparodie bij heropening Herinneringscentrum

Na de herdenking van de ontruiming van het Apeldoornsche Bosch op 21 januari (zie het bericht op pagina 10) volgt de **officiële opening van het vernieuwde en uitgebreide Herinneringscentrum van het Apeldoornsche Bosch.**

Dit centrum bevindt zich op het terrein van de voormalige joods-psihiatrische instelling.

De opening is alleen voor genodigden.

Wel is op 21 en 22 januari voor iedereen gratis en doorlopend toegankelijk de theatervoorstelling *Ludmilla, of lijken aan de lopende band* die wordt opgevoerd door theatergezelschap Punto Arte.

Deze ogenschijnlijk luchtige operaparodie werd gecomponeerd en opgevoerd in Kamp Westerbork. Kort na de opvoering volgde de deportatie van het hele theatergezelschap van talentvolle acteurs en musici. Slechts twee spelers overleefden de oorlog.

De voorstelling wordt aan de lopende band opgevoerd in Het Vierhuis, Laan van Schuylenburg 91 te Apeldoorn, op het terrein van instelling Groot Schuylenburg. Op 21 januari begint de eerste voorstelling om 15.00 uur, op 22 januari om 14.00 uur.

Vergeet u niet aan te melden: zie kader hieronder:

DINSDAG 21 januari: Opvoering operaparodie

Tijd: 15.00 uur

WOENSDAG 22 januari: Opvoering operaparodie

Tijd: 14.00 uur

Locatie: **Het Vierhuis, Laan van Schuylenburg 91 te Apeldoorn,** op het terrein van instelling Groot Schuylenburg.

Aanmelden hiervoor kan via <https://www.apeldoornschebosch.nl/nieuws/kom-ook-naar-de-voorstelling-ludmilla-of-lijken-aan-de-lopende-band>

25 januari: Concert van Hineni Symfonie Orkest bij Holocaustherdenking

HOLOCAUST
Herdenkingsconcert

HINENI
Symfonie
Orkest

olv Ilia Belianko
mmv Gelders Oratoriumkoor

Zaterdag 25 januari 2025
19.30 uur

Oude Kerk Ede
Grotestraat 58

Toegang gratis
Aanmelden via:
www.hinenisymfonieorkest.nl

azz9C
Er wordt gecollecteerd
voor de gaarkeuken van het
Hineni Centrum in Jeruzalem

Op zaterdag 25 januari vindt in de Oude Kerk te Ede een concert plaats van het **Hineni Symfonie Orkest** naar aanleiding van de

Nationale Holocaustherdenking op zondag 26 januari.

Het concert waaraan ook het **Gelders Oratoriumkoor** meewerkt is georganiseerd door het Leerhuis Kerk en Israël Ede.

Het Hineni Symfonie Orkest bestaat uit 75 professionele en semi-professionele musici. Koor en orkest staan onder leiding van chef-dirigent **Ilia Belianko**.

Hun repertoire: klassieke muziek van Joodse componisten en traditionele en eigentijdse Joodse muziek.

Info: <https://www.hinenisymfonieorkest.nl/concerten/>
Voor dit concert dient u zich aan te melden via de webshop op www.hinenisymfonieorkest.nl

De musici spelen pro Deo, en met de opbrengsten van de concerten ondersteunt het orkest het Joodse volk, met name de gaarkeuken van het Hineni Centrum in Jeruzalem.

ZATERDAG 25 januari, Hineni-concert te Ede
Aanvang 19.30 uur, inloop: 19.00 uur
Aanmelden: www.hinenisymfonieorkest.nl via de webshop
Locatie: **Oude Kerk, Grotestraat 58, 6711 AN Ede**,
Toegang: vrij | collecte t.b.v. de gaarkeuken van Hineni Jeruzalem
Organisator: Leerhuis Kerk en Israël Ede
Contactpersoon: ds. Davy Hoolwerf | tel.: 06 55 343 227 | e-mail: predikant.deark@hervormdede.nl

8 februari: Classicale studiemiddag in Barneveld over antisemitisme

Op **zaterdag 8 februari** hoopt de Classicale Commissie Kerk en Israël Veluwe een studie- en ontmoetingsmiddag te houden in de Goede Herderkerk, Jan Seppenplein 70 te Barneveld. Op deze middag zullen **ds. Jacco Overeem** en **dr. Amanda Kluveld** een uiterst actueel onderwerp te behandelen:

'Nooit weer - antisemitisme anno nu'

- Herkennen we als gemeente(leden) antisemitisme
- – wat hoor/lees je?
- Zijn we het ons bewust?
- Wat kan een gemeente(lid) ertegen doen?
- Antizionisme wel of geen antisemitisme?
- Zijn er vanuit de Bijbel handvatten te geven?

- NOOIT WEER -
Antisemitisme anno NU

ONDERRAAN VERBODEN
TOEGANG IS BEPERKT

Zaterdag
8 februari 2025
BARNEVELD
13.00 – 16.00 uur
Goede Herderkerk
(Jan Seppenplein 70)

Sprekers: Dr. Amanda Kluveld | Ds. Jacco Overeem

Dr. Jacco Overeem is sinds 1 oktober 2023 werkzaam voor Kerk en Israël bij het dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk.

Dr. Amanda Kluveld is historica en holocaust-onderzoekster. In april 2024 verscheen haar boek *'Het vergeten verhaal van de Joodse gevangenen van Kamp Amersfoort'*.

Kluveld is als universitair hoofddocent verbonden aan de Universiteit van Maastricht. Samen met

voormalig EU-parlementslid Bas Belder houdt ze een blog bij over antisemitisme in Actualiteit en Geschiedenis. Zie hiervoor: <https://www.antisemitismenieuws.nl/>.

Deze middag is niet alleen bedoeld voor leden van kerk en Israël-werkgroepen binnen de classis Veluwe. In tegendeel, iedereen is van harte welkom op deze studie- en ontmoetingsmiddag.

In het bijzonder nodigt de Classicale Commissie Kerk en Israël Veluwe ambtsdragers en predikanten uit voor een stukje toerusting.

De middag begint om 13.30 uur (inloop vanaf 13.00 uur), de toegang is gratis. Wel wordt er een collecte gehouden ter bestrijding van de onkosten. Een batig saldo zal ten goede komen aan een project voor of in Israël.

ZATERDAG 8 februari, Studiemiddag Classicale Commissie Kerk en Israël Veluwe
Tijd: 13.30 uur, kerk open om 13.00 uur, sluiting om 16.00 uur
Locatie: **Goede Herderkerk, Jan Seppenplein 70 te Barneveld**
Toegang: vrij | Collecte ter bestrijding van de onkosten
Verkoop Israëlproducten aanwezig

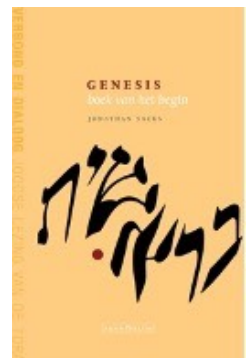
Georganiseerd door de Classicale Commissie Kerk en Israël Veluwe

Info: secretariaat Janny Boode-Gijsbertsen | tel.: 0342 43 44 98 | e-mail: ccki.veluwe@gmail.com

10 februari: Studiekring Leerhuis Kerk en Israël Ede over Genesis

Onder leiding van **ds. Davy Hoolwerf** en **ds. Nico van den Houten** gaat de studiekring van het Leerhuis Kerk en Israël Ede verder met het boek *'Genesis - boek van het begin'*, van de bekende Britse rabbijn Jonathan Sacks.

Zie ook de aankondiging van de eerste avond in januari, op pagina 6. De volgende bijeenkomsten zijn op 10 maart en 7 april in De Ark te Ede.

MAANDAG 10 februari, Studiekring leerhuis Kerk en Israël Ede
Daarna: 10 maart en 7 april
Aanvang: 20.00 uur, afsluiting: 21.30 uur
Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede**
Onder leiding van ds. Davy Hoolwerf en ds. Nico van den Houten

Info: Hans van den Berg, tel. 0318 62 34 94 | e-mail: hvandenbergh@hervormdede.nl

Bezoek ook onze website: kerkenisraelveluwe.nl

Nieuwsbrief CCK&IV Januari 2025 blz. 13

13 februari: lezing in Nunspeet over de toekomst van Israël en de volkeren

De Commissie Kerk en Israël van de Hervormde Gemeente in Nunspeet houdt op donderdag 13 februari een informatieavond over het thema:

‘De toekomst van Israël en de volkeren’.

Het is een avond met informatie, bezinning en gebed. Voor deze avond is **ds. Kees van Velzen** van Christenen voor Israël uitgenodigd. De avond wordt gehouden in kerkelijk centrum De Wheme (achter de Hervormde Dorpskerk). Aanvang: 19.30 uur. Je kunt parkeren op het plein bij de kerk. Er zal een boekentafel aanwezig zijn en er wordt een collecte gehouden voor Christen voor Israël.

DONDERDAG 13 februari, Lezing Kees van Velzen, "De toekomst van Israël en de volkeren"

Aanvang: 19.30 uur, de zaal is open om 19.00 uur en de sluiting is uiterlijk 22.00 uur.

Toegang is vrij. Er wordt een collecte gehouden voor Christenen voor Israël

Locatie: **Kerkelijk Centrum De Wheme, Ds. De Bouterlaan 5, 8071 GX Nunspeet**

Info: dhr. E. Westerink, secretariaat commissie Kerk & Israël, e-mail: kerkenisrael@hervormdnunspeet.nl

18 februari: lezing door Bart Gijsbertsen in Ermelo over

‘Het anti-judaïsme en Israëlmijding in de kerk’

Waarin herkennen we anti-judaïsme en Israëlmijding en hoe kunnen we ons hiertegen verweren? Daarover zal het gaan op dinsdagavond 18 februari tijdens de lezing van **ds. Bart Gijsbertsen** in de Westerkerk te Ermelo.

Anti-judaïsme is de religieuze vorm van antisemitisme. Sporen ervan zijn volgens ds. Bart Gijsbertsen te herkennen in prediking, bijbelvertalingen, en ook in psalmen en liederen. In deze lezing zal hij hiervan een aantal

voorbeelden geven. Het zijn sporen van achterliggende theologische opvattingen waarvan men beweert dat deze achterhaald zijn, maar het DNA klinkt nog steeds door in de teksten.

Hoe is de Israëlmijding in de prediking en catechese te verklaren en waarom biedt de kerk zo weinig verweer tegen het (sterk opkomend) antisemitisme?

Ds. Gijsbertsen zal tijdens deze bijeenkomst ingaan op de betekenis van de Bijbels-Hebreeuwse wortels en een ethiek die op deze wortels is gebaseerd. Dit oriëntatiepunt maakt het mogelijk ons te verweren tegen het anti-judaïsme en zicht te krijgen op de relatie tussen Israël en de volkeren. En juist dit verweer, deze ethiek en dit zicht op de verhoudingen hebben we in deze tijd hard nodig.

DINSDAG 18 februari, Lezing ds. Bart Gijsbertsen

Thema: 'Het anti-judaïsme en Israëlmijding in de kerk'.

Tijd: 20.00 uur, kerk open om 19.30 uur einde om 21.45 uur.

Locatie: **Westerkerk, Oude Nijkerkerweg 4, 3853 JS Ermelo**

Toegang: vrij, koffie en thee voor en na de lezing gratis.

Er wordt een collecte gehouden ter bestrijding van de onkosten.

Georganiseerd door de Commissie Kerk en Israël Ermelo.

Info: secretariaat Nel Kommers, tel. 0341 55 61 80 | 06 22 48 81 58 | e-mail: pa.kommers@planet.nl

Meer info: <https://www.hervormd-ermelo.nl/westerkerk> Klik op: activiteiten

27 februari: Israëlavond in Barneveld met rabbijn Katz

Romeinen 11: 13-32

Op 27 januari 2025 is het tachtig jaar geleden dat vernietigingskamp Auschwitz werd bevrijd. Deze datum is in 2005 door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Holocaust Memorial Day. Precies een maand erna, op donderdagavond 27 februari 2025, hoopt de werkgroep Israël & onze gemeente een Israël-avond te houden in de Goede Herderkerk, Jan Seppenplein 70 te Barneveld. **Rabbijn Shmuel Katz** wil dan ingaan op de vraag

‘Waar was God (in Auschwitz)?’

Een meer dan indringende vraag die een luisterende houding van ons vraagt. Juist wanneer een rabbijn hierop wil ingaan.

Rabbijn Katz, geboren in Veenendaal, studeerde in zowel Nederland als aan Talmoedscholen in Israël, waar hij in 1982 zijn rabbijnendiploma haalde. Katz was werkzaam bij het Cheider, de orthodox joodse school voor basis- en voortgezet onderwijs in de Amsterdamse wijk Buitenveldert. Hij is (emeritus) rabbijn van de Gerard Doustraatsjoel te Amsterdam, in dienst van de (Asjkenazische) Nederlands-Israëlitische Hoofdsynagoge Amsterdam (NIHS) en werkzaam bij het Nederlands Israëlitisch Seminarium.

In 2010 richtte de pastorale rabbijn stichting Zikna op, voor psychosociale en pastorale zorg aan Nederlandse overlevenden van de Holocaust en hun nageslacht.

Van harte nodigen wij u uit voor deze avond. De avond begint om 20.00 uur (inloop vanaf 19.30 uur). Er kunnen die avond Israëlproducten gekocht worden (aanbevolen). De avond is gratis toegankelijk. Wel zal er een collecte worden gehouden ter bestrijding van de onkosten. Een batig saldo zal ten goede komen aan een project voor of in Israël.

DONDERDAG 27 februari, Israëlavond met rabbijn Shmuel Katz

Aanvang: 20.00 uur, kerk open om 19.30 uur, sluiting: 22.00 uur

Toegang: vrij | Collecte ter bestrijding van de onkosten

Locatie: **Goede Herderkerk, Jan Seppenplein 70 te Barneveld**

Verkoop Israëlproducten aanwezig

Georganiseerd door Israël & onze gemeente (Hervormde Gemeente Barneveld)

Info: secretaris Dirk Verschoor | tel. 06 29 29 24 09 | e-mail: israel@hervormdbarneveld.nl

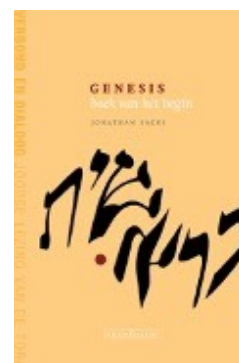

10 maart: Studiekring Leerhuis Kerk en Israël Ede over Genesis

Onder leiding van **ds. Davy Hoolwerf** en **ds. Nico van den Houten** gaat de studiekring van het Leerhuis Kerk en Israël Ede verder met het boek ‘Genesis - boek van het begin’ van de bekende Britse rabbijn Jonathan Sacks.

Zie ook de aankondiging van de eerste avond in januari, op pagina 6. De volgende en laatste keer van seizoen 2024-2025 is op maandag 7 april in De Ark te Ede.

MAANDAG 10 maart, Studiekring leerhuis Kerk en Israël Ede.

Hierna nog éénmaal in dit seizoen: op 7 april.

Aanvang: 20.00 uur, afsluiting: 21.30 uur.

Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede.**

Onder leiding van ds. Davy Hoolwerf en ds. Nico van den Houten.

Info: Hans van den Berg, tel. 0318 62 34 94 | e-mail: hvandenbergh@hervormdede.nl

11 maart: Lezing door ds. Oscar Lohuis in Ermelo

Waarom is het voor Joden zo moeilijk om in Jezus te geloven? Hebben wij hen tot jaloezie verwekt of zijn wij struikelblok geweest? Op 11 maart gaat **ds. Oscar Lohuis** aan de hand van de Bijbel en de kerkgeschiedenis in op deze vragen en de gevolgen voor onze houding en gebeden voor Israël en de Kerk.

De overgrote meerderheid van de Joden wereldwijd ziet Jezus niet als de verwachte Messias. De vragen dringen zich op:

- Waarom is het voor hen blijkbaar zo moeilijk om Jezus te aanvaarden?
- Waarom roept het gesprek over Jezus vaak irritatie op aan Joodse zijde?
- Welke rol speelt de tragische geschiedenis van de Kerk met het Joodse volk?
- Hebben wij in de geschiedenis een goed beeld van Jezus overgedragen waardoor Joden uitgedaagd zijn om zich aan Jezus over te geven?
- Wat is de betekenis van de gedeeltelijke verharding die over Israël gekomen is (Romeinen 21:25)?
- Welk toekomstperspectief schetst de Bijbel over een herstelde relatie tussen Jezus en het Joodse volk?

Kom voor antwoorden op dinsdagavond 11 maart naar de Westerkerk in Ermelo.

DINSDAG 11 maart, Lezing ds. Oscar Lohuis

Aanvang: 20.00 uur, kerk open om 19.30 uur, einde om 21.45 uur.

Locatie: **Westerkerk, Oude Nijkerkerweg 4, 3853 JS Ermelo**

Toegang: vrij, koffie en thee voor en na de lezing gratis.

Er wordt een collecte gehouden ter bestrijding van de onkosten.

Georganiseerd door de Commissie Kerk en Israël Ermelo

Info: secretariaat Nel Kommers, tel. 0341 55 61 80 | 06 22 48 81 58 | e-mail: pa.kommers@planet.nl

7 april: Studiekring Leerhuis Kerk en Israël Ede over Genesis

Onder leiding van **ds. Davy Hoolwerf** en **ds. Nico van den Houten** komt de studiekring dit seizoen voor de laatste keer bij elkaar rond 'Genesis - boek van het begin' van de bekende Britse rabbijn Jonathan Sacks.

MAANDAG 7 april, Studiekring leerhuis Kerk en Israël Ede

Aanvang: 20.00 uur, afsluiting: 21.30 uur

Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede**

Onder leiding van ds. Davy Hoolwerf en ds. Nico van den Houten

Info: Hans van den Berg, | e-mail: hvandenbergh@hervormdede.nl

19 mei: Nijkerk Landelijke ontmoetingsdag Kerk & Israël

De landelijke ontmoetingsdag op maandag 19 mei zal in het teken staan van de relatie tussen Pinksteren en het Wekenfeest (Sjavoe'ot). Het thema is:

'Als nieuw: Sjavoe'ot en Pinksteren – Pinksteren: de oogst van Pasen'.

Programma:

- 09.30 - 10.00 uur - Inloop met koffie
- 10.00 - 10.15 uur - Welkom en opening
- 10.15 - 10.25 uur - Video Verkenners
- 10.25 - 10.55 uur - Rabbijn Marjanne van Praag over het Feest van de Gersteoogst
- 10.55 - 11.25 uur - Pauze
- 11.25 - 12.05 uur - Rabbijn Shmuel Katz over het Feest van de Thora
- 12.05 - 12.25 uur - Vragenronde
- 12.30 - 13.15 uur - Lunch met presentatie Classicale Werkgroepen Kerk en Israël
- 13.20 - 14.00 uur - Dr. Dineke Houtman over 'Toen de vijftigste dag werd vervuld ...'
- 14.00 - 14.25 uur - Ds. Jacco Overeem interviewt dr. Michael Mulder en drs. Marleen van der Louw over de vraag:

Is de belofte van Jeremia 31:31-34 met Pinksteren nu wel of niet vervuld?

- 14.25 - 14.40 uur - Vragenronde
- 14.40 - 14.50 uur - Afronding en borrel

De dag wordt gehouden in De Schakel te Nijkerk. Voor meer informatie en om je aan te melden zie het kader.

MAANDAG 19 mei, Landelijke ontmoetingsdag Kerk & Israël

Aanvang: 09.30 uur, eindtijd: 15.00 uur

Locatie: **De Schakel te Nijkerk, Oranjelaan 10, 3862 CX Nijkerk**

Georganiseerd door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk

Gratis toegang

Aanmelden: <https://protestantsekerk.nl/evenementen/landelijke-ontmoetingsdag-kerk-israel/>

11 juni: Kinderprogramma in Ede over 'Sjavoet', Joods Pinksterfeest

Activiteiten

Op woensdagmiddag 11 juni wordt er in De Ark-Ede een middag voor kinderen gehouden over 'Sjavoet', het Joods Pinksterfeest. Kinderen kunnen er luisteren naar **Anja Hoolwerf** die de kinderen op een speelse manier bekendmaakt met het Joodse Pinksterfeest. Ze kunnen zingen, spelletjes spelen en knutselen.

Alle kinderen van de basisschool zijn welkom van 16.00-17.00 uur.

WOENSDAG 11 juni Kinderfeest over Sjavoet (Joods Pinksterfeest)

Toegang gratis

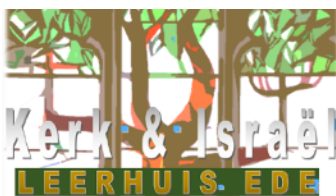
Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede**

Inloop: 16.00 uur, einde: 17.00 uur

Info: Anja Hoolwerf | e-mail: anjahoolwerf@outlook.com

12 juni: Open avond in Ede over het joodse pinksterfeest 'Sjavoet'

Op maandag 12 juni houdt de studiekring van Leerhuis Kerk en Israël Ede onder leiding van **ds. Nico van den Houten** een thema-avond.

Nadat enkele najaarsfeesten zijn besproken gaat de aandacht ditmaal naar een feest in het voorjaar.

Centraal staat het Joodse en bijbelse Wekenfeest *Sjavoet*.

Ter bestrijding van de onkosten wordt er een collecte gehouden.

MAANDAG 12 juni, Studiekring o.l.v. ds. Nico van den Houten

Thema: Sjavoet - Wekenfeest - Pinksteren

Aanvang: 20.00 uur, afsluiting: 21.30 uur

Toegang: vrij | collecte ter bestrijding van de onkosten

Locatie: **De Ark, Heyendaal 10, 6715 JM Ede**

Info: Hans van den Berg, tel. 0318 62 34 94 | e-mail: hvandenbergh@hervormdede.nl

LEZENSWAARD

God heeft de hele schepping lief

'Joden hebben de Talmoed, wij hebben Jezus Christus', zei eens een dominee.

Een oude Joodse man constateerde jaren geleden: 'De Talmoed, een rabbijns commentaar op de Thora, beschrijft uitvoerig hoe mensen dienen om te gaan met de schepping, zowel met elkaar als met planten en dieren.

Zou het verschil niet daarin gelegen zijn dat het Eerste Testament een ontstaans geschiedenis van duizenden jaren kent, en het Nieuwe Testament in betrekkelijk korte tijd tot stand kwam?'

De eerste Bijbelboeken van de Joodse Schrift gaan over de ontstaansgeschiedenis van de schepping en van het volk Israël, waarbij in verhalende vorm aanwijzingen te vinden zijn voor hoe te leven. Met het Sinaitisch verbond^[1] werden meer richtlijnen gegeven over de geadviseerde leefwijze om niet opnieuw in slavernij te vervallen.

Het Nieuwe Testament bevat de evangeliën over het leven, het onderricht en het verzoenend lijden, het sterven en de opstanding van Messias Jezus. Het bevat de

pastorale brieven en de Openbaring van Johannes (een Joods troostboek voor Joodse hoorders) en is in enkele tientallen jaren geschreven.

Daarom bevat het Nieuwe Testament wel aanwijzingen over de geloofsleer en ethische richtlijnen voor mensen, maar geen richtlijnen voor hoe om te gaan met dieren, terwijl daarvoor in het Eerste Testament wel aanwijzingen te vinden zijn.

Denk bijvoorbeeld aan de sabbat, waarin behalve mensen ook dieren en het land rust wordt gegund.

Een richtlijn voor dat land is het sabbatsjaar, waarin bewerkte grond na zes jaar het zevende jaar niet ingezaaid mag worden om niet uitgeput te raken. In de Talmoed worden richtlijnen nog verder uitgewerkt: zo is daar te lezen hoe de mens voorzieningen kan treffen waarbij soorten planten het best kunnen groeien, en welke combinatie van planten vermeden moet worden omdat ze elkaar negatief beïnvloeden. Ook staan er aanwijzingen in hoe woestijnvorming tegen te gaan en bodemerosie te voorkomen.

Foto Louise Katus

Wat dieren betreft: in de ark, op goddelijk bevel gebouwd door Noach, zo gaat het verhaal, werden behalve acht mensen ook talloze dieren gered. Volgens Spreuken 12 hebben dieren een ziel, en de rechtvaardige zorgt goed voor zijn dieren.

De *sjechita*, de Joodse wijze om ritueel te slachten, is veel diervriendelijker dan wat er in abattoirs gebeurt.

Had een milieucrisis voorkomen kunnen worden als iedereen zich aan de richtlijnen, gegeven in de Talmoed, gehouden had?

In 1972 vroeg de Club van Rome, een organisatie van tientallen onderzoekers, technocraten en zaken-mannen, met het rapport 'Grenzen aan de groei' aandacht voor het probleem van uitputting en vervuiling van de aarde.

Sindsdien is het bewustzijn gegroeid dat met het oog op vermeerdering van de wereldbevolking industrialisatie en consumeren niet onbegrensd kunnen doorgaan. Er is meer aandacht voor het milieu gekomen, voor schone lucht, voor planten

en voor dieren en er zijn zeker initiatieven geweest tot klimaatverbetering, maar is het voldoende?

Paus Franciscus riep in 2015 in een pastoraal schrijven, getiteld 'Laudato Si', op tot aandacht voor het milieu om een klimaatcrisis af te wenden. In oktober 2023 kreeg deze encycliek een update, 'Laudate Deum'.

Omdat de mens verantwoordelijk is voor de klimaatcrisis, is de mens eveneens verantwoordelijk voor de oplossing daarvan, kunnen we daar lezen.

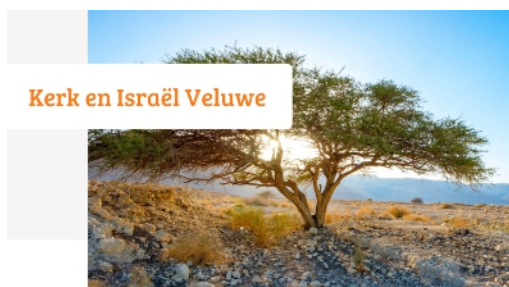
God heeft de hele schepping lief, God heeft de wereld niet geschapen opdat wij er een zootje van maken, maar Hij roept ons op Zijn medewerkers te zijn en te doen wat in ons vermogen ligt om een crisis af te wenden. De Hebreeuwse Schrift rekent dit tot levensheiliging.

[1] Het verbond van God met Israël, gesloten op de berg Sinaï, zie Exodus 19

Louise Katus,

Lid van de Classicale Commissie Kerk en Israël Veluwe

Kerk en Israël Veluwe ook online te vinden

We zijn online te vinden op de website

[KerkenIsraelVeluwe.nl](https://kerkenisraelveluwe.nl)

Dit is een eigen domeinnaam voor de webpagina's op de site van de classis Veluwe. Neem gerust eens een kijkje!

Houd vooral de classicale agenda in de gaten, daar vind je de meest actuele informatie over de diverse bijeenkomsten in 2024-2025.

Je kunt daar ook contact zoeken met plaatselijke commissies die er vertegenwoordigd zijn. Weet je van harte welkom, op de bijeenkomsten of digitaal!

Inmiddels is er ook een landelijke Kerk & Israël website waar regionale Commissies vertegenwoordigd zijn en verscheidene organisaties zoals [Platform Appèl Kerk en Israël](https://platformappelkerkenisrael.nl). Dit is het webadres: <https://joods-christelijke-dialoog.nl/> Op deze website vind je naast artikelen ook veel tekstuitleg zowel over de Thora, Profeten en Geschriften, als over de Evangeliën en Brieven.

Ook is er een uitgebreide bibliotheek te raadplegen met artikelen, boekrecensies, verslagen van studiedagen, columns en nieuwsbrieven.

Deze bibliotheek wordt nog aangevuld met artikelen over Joodse feesten, Joodse voorwerpen, Leven in Israël en de Israëlzondag.

Handig is ook de zoekfunctie op de website als geheel. Ook binnen de Bibliotheek is een apart zoekvenster gemaakt voor het zoeken naar gerichte teksten of termen.

Wie op de hoogte gehouden wil worden van de activiteiten van Joods-Christelijke Dialoog kan zich abonneren op een gratis nieuwsbrief die enkele malen per jaar verschijnt. Aanmelden voor deze nieuwsbrief kan via [dit formulier](#).